

АКАДЕМИЯИ ИЛМҲОИ КИШОВАРЗИИ ТОҶИКИСТОН
МАРКАЗИ ИЛМИИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИННОВАТСИОНӢ ВА
МЕХАНИКОНИИ КИШОВАРЗӢ

ТАВСИЯНОМА

ТЕХНОЛОГИЯҲО ВА ВОСИТАҲОИ ТЕХНИКӢ
БАРОИ КОРКАРДИ ХОКИ БАӢНИ ҚАТОРИ
ДАРАХТНИ БОҒҲОИ МЕВАДИҲАНДА

Ҳисор - 2024

Муаллифон:

Ходимони калони илмии МИМКТИ АИКТ Сафаров М.,
Мирокилов Ҷ.Ҳ., Ҳочиев Б.Б., Искандаров И.А., Исматов Қ.Н.

Сафаров Ҷ.М., Юсупов И.М., Давлатов Д.Ҳ.

Фозилов Ҷ.Д. - ходими калони илмии Институти боғу
тоқпарварӣ ва сабзавоткории АИКТ.

Пулодов Ф. М. – ходими калони илмии Маркази миллии
захираҳои генетикии АИКТ

Муҳаррир: Пулодов М. – номзади илмҳои кишоварзӣ,
ходими калони илмии Маркази миллии захираҳои генетикии
АИКТ.

Бо қарори Шурои олимони Маркази илмии
технологияҳои инноватсионӣ ва механикони кишоварзии
Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон, протоколи №10 аз
10-уми октябри соли 2024 ба чоп тавсия гардидааст.

*Тавсияномаи мазкур маълумотҳоро оид ба технологияҳо ва
мошинолотҳои табиноти қорқарди хоки байни қаторҳо ва
ғизодиҳии дарахтони боғҳои мевадиханда дар бар гирифта,
барои донишҷуён, магистрон, боғдорон ва кормандони
ҳочагиҳои деҳқонӣ, пешбинӣ шудааст.*

Сарсухан. Боғдорӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон мавқеи муҳимро ишғол менамояд, чунки он яке аз самтҳои рушди комплекси агросаноатӣ буда, дар иқтисодиёт ва амнияти озуқаворӣ саҳми калон мегузорад.

Вазифаи боғдорӣ – ҳар сол гирифтани ҳосили фаровони босуботу босифат бо назардошти хароҷотҳои камтарини меҳнатӣ аст. Иҷрои ин вазифа тавассути истифодашавии системаи асоснок кардашудаи коркарди хоки дохили боғ ва оқилона истифодашавии воситаҳои техникӣ пешбинишуда, барои паст кардани хароҷотҳои меҳнатӣ, амалӣ карда мешавад.

Тамоми маҷмӯи услубу тарзҳои агротехникии нигоҳубини дарахтони мевадиханда ба як чанд гуруҳ ҷудо мешаванд, ки асосиаш услубҳои аграрии дар ҳок таъмин кардани шароитҳои муносиб, ҷиҳати ғизогири ва нашъу нумуи хуби ниҳолҳои дарахтон мебошад.

Дуруст ва саривақт коркард намудани хоки дохили боғ, алафҳои бегонаро нобуд, шароитро барои захирасозӣ ва нигоҳдории намӣ муҳайё, мубодилаи обу ҳаворо нисбати решаҳои дарахтон таъмин менамояд.

Технологияҳо. Барои боғдорӣ якчанд тарзҳои нигоҳдории ҳок тавсия мешаванд, аз ҷумла: заминро шудгор намуда, дам додан (черный пар); дам додани замин бо сидератҳо (паросидеральная система); бо алафпоя пӯшонидани хоки байни қатори дарахтон (задернение); замин, ки дар таркибаш хоку алафи пӯсида бисёр аст (дерново-перегнойная система); парвариши зироатҳои байниқаторӣ (система междурядных культур).

Заминро шудгор карда дам додан (черный пар). Ин тарз нисбатан барои дарахтони мевадиханда, речаи обмониро мусоид намуда, беҳтаршавии мубодилаи обу хаворо таъмин месозад. Аммо дар муддати 5-6 сол пайи ҳам риояи намудани ин усул, таркиби хок хароб ва ҳосилнокиаш паст мешавад. Инчунин ин тарз ба хоҷагидор бисёр қиммат меояд, чунки шудгор, култиватсияи бисёркарата ва ба хок ворид намудани меъёри калони нуриҳои органикӣ зарур мебошад.

Дам додани замин бо сидератҳо (паросидеральная система). Яъне, дар байни қатори дарахтони боғ парвариш кардани алафҳои яксола (сидератҳо), дар намуди сабз ба сифати нурии органикӣ шудгор ва зери хок кардани онҳо. Шудгор намудани 1 тонна сидерат, 300-400 кг поруро иваз мекунад.

Зироатҳои сидератиро баҳорон ё тирамоҳ кишт карда, дар марҳалаи гулкунӣ бо алафдаравакҳои ротатсионӣ даравида, ба замин пошида ё бо дискмола резамайда карда, заминро шудгор мекунанд.

Бо алафпоя пушонидани хоки байни қатори дарахтон (задернение) – оддитарин ва арзонтарин тарзи нигоҳдории хоки замин дар боғ. Алафпоя метавонад табиӣ ё парваришшаванда бошад. Барои иҷрои ин тарз, омехтаи зироатҳои хушадор ё лӯбиғӣ тавсия дода мешавад. Дар ин ҳолат алафпоя даравида, баъзан бароварда мешавад. Ин технология барои нигоҳдории ҳосилхезии хок ва зиёд кардани он мусоидат менамояд.

Замине, ки дар таркибаш хоку алафи пӯсида бисёр аст (дерново - перегнойная система). Барои таъмин намудани чунин система, алафҳои хушадори иборат аз 4-5 қисмат

(компонент), ки тартиби решаҳояшон на он қадар чуқур ҷойгиранд, баъди соли дуҷуми парвариш то 5-8 маротиба дар давраи гулкунӣ бо алафдаравакҳо даравида, ҳамчун мулча ба замин хобонида мешаванд. Бинобар коркард накардани қабати хок ин система аз нуқтаи назари иқтисодӣ, арзонтар мебошад.

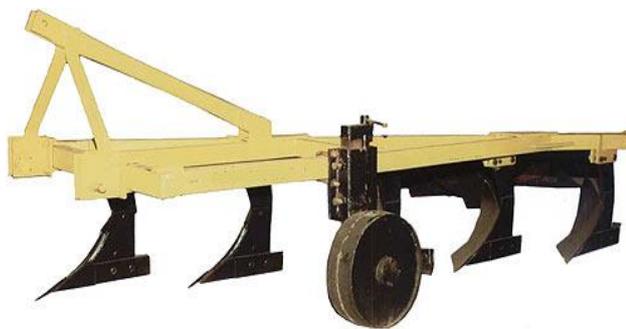
Системаи зироатҳои байниқаторӣ. Барои гирифтани маҳсулоти иловагӣ дар байни қаторҳо, парвариши зироатҳои, ки нисбати дарахтони мевадиҳанда таасуроти бад надоранду зараррасонҳо ва касалиҳои якхела доранд, иҷозат дода мешавад (картошкаи барвақтӣ, лаблабуи ошӣ, помидор, шалғам, ва ғ). Парвариши зироатҳои ғалладонагӣ, хӯроки чорво, лаблабуи хӯроки чорво, алафҳои бисёрсола иҷозат дода намешавад.

Барои таъмини ин тартиб андозаи байни қатори дарахтон 3,0-4,5 метр буда, истифодаи меъёри баланди нуриҳои органикӣ ва минералӣ зарур аст.

Мошинолотҳо. Коркарди хок дар боғ аз шудгори тирамоҳӣ, молакунӣ ва култиватсия иборат буда, мувофиқи қоида онро дар як самт иҷро менамоянд.

Шудгори муқаррарӣ дар моҳи сентябр-октябр, тавассути сипорҳои ПС-4-30 ва ПЛН-5-25А дар агрегат бо трактори классии 3 иҷро карда мешавад (расми 1).

Ҳангоми коркарди хоки байни қаторҳо решаҳои дарахтон осеб меёбанд, аз ин хотир ин амалиётро барвақттар гузаронидан лозим аст, то решаҳои осебёфта барқарор шуда тавонанд. Чуқурии коркарди хок дар боғҳои дарахтони ҷавон 18-20 см, дарахтони ҳосилдеҳ 15-18 см, нисбати асоси дарахт наздик 10-12 см, тавсия дода мешавад.

Расми 1. Сипори ПС-4-30 ва сипори нармкунанда ПЛН-5-25

Барои беҳтар кардани ҳолати мелиоративии хок дар 3-4 сол як бор, хоки байни қатори дарахтон тавассути мошинолотҳои чуқурнармкунак дар чуқурии 45-50 см, ковок карда мешаванд. Ин коркард, технологияи чаппа накардани қабати хокро иҷро намуда, барои захира шудани намӣ, хусусан дар ангурбоғҳои заминҳои лалмӣ бисёр муфид аст.

Пеш аз иҷрои амалиётҳои технологияи коркарди хоки байни қатори дарахтон, дар якҷанд қисмати боғ чуқурии ҷойгиршавии решаҳоро муайян кардан лозим аст. Решаҳои ғафсиашон аз 5-7 мм болоро осеб додан мумкин нест, чунки онҳо барқарор намешаванд.

Дар аввали баҳор, коркард бо дискмола тавсия мешавад, дар фасли тобистон иҷрои 5-6 култиватсия аз ғоида холи нест. Бештар истифодаи дискмолаҳои БДСТ-3,5, БДН-1,3, БД-2,5 ва камтар — култиваторҳои КГС-5Б, КСЛ-5, КСМ-5, КРН-2,8 тавсия дода мешаванд (расми 2).

Расми 2. Дискмолаи БД-2,5 ва култиватори КРН-2,8

Чуқурии коркард дар тобистон то 8-12 см тавсия шудааст. Барои ҳамвор кардани мақтаъи хоки сатҳи замин ва нобуд сохтани алафҳои бегонаи решапарто (ачирик, ғумай ва ғ.) коркардхоро бо навбат тавассути дискмолаҳо ва култиваторҳо иҷро кардан лозим аст.

Коркард намудани хоки замини назди пояи дарахт, тавассути хокранда дар чуқурии 8-12 см, тавсия мешавад. Ин мошинолот хокро мулоим, алафҳои бегонаро нобуд ва сатҳи заминро ҳамвор месозанд. Барои иҷрои ин кор истифодаи хокрандаи ПМП-0,6 (расми 3), ки сексияи кориаш пешу қафо ҳаракат мекунад ё хокрандаи яктарафа ФС-1 (фреза садовая) (расми 4) хубтар аст.

Расми 3. Мошинолоти ПМП-0,6.

Расми 4. Хокрандаи ФС-1 дар агрегат бо трактори МТЗ-82.1.

Бо усули кимиёвӣ - тавассути гербитсидҳо нобуд сохтани алафҳои бегона, технологияи маъмултар ҳисобида мешавад. Ҳангоми истифодаи гербитсидҳо, ки тавассути мошинолотҳои махсус иҷро карда мешаванд, назорат кардан лозим аст, ки гербитсид ба барги дарахтони мевадиханда нарасад [1].

Нуриҳо. Ба тӯфайли истифодашавии нуриҳо дар чуқуриё, ки намии беҳтар дорад, ҳосилнокӣ метавонад то 30-40 % зиёд шавад. Пошдиҳии болои хоки нуриҳои минералӣ ва баъд култиватсия кардани болои хок самараи хуб надорад.

Ба дарахтон вобаста аз таркиби хок, намуди боғ, сину соли дарахтон, ҳолати кунунии онҳо ва ҳосилнокии интизорӣ, меъёри ғизодиҳӣ, муайян карда мешавад.

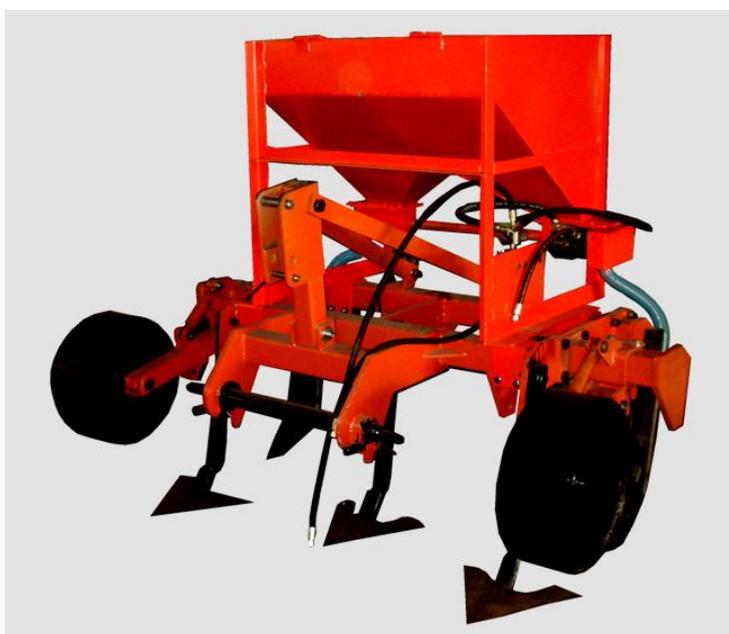
Меъёри додани ғизо дар заминҳои обӣ: пору 30-40 тонн дар 3-4 сол якбор, нуриҳои маъданӣ вобаста аз намуди хок ҳар сол дар боғҳои ҷавон нитроген (N) 70-100 кг, фосфор (P) 50-60 кг, калий (K) 60-70 кг дар боғҳои ҳосилдиханда нитрогени 120-150 кг, фосфор 90-100 кг ва калий 90-100 кг аз рӯи моддаи таъсиркунанда дар як гектар дода мешавад.

Дар заминҳои камғизои шағалдор, меъёри нитроген 180-

220 кг, фосфор 90-100 кг, калий 90-100 кг муқаррар карда шудааст. Нуриҳои фосфорию калийгиро дар мавсим як бор дар давраи оромии растанӣ аз охири тирамоҳ то аввали баҳор ва нуриҳои нитрогениро ду маротиба: 50% дар баҳор ва 50% дар аввали тобистон додан ба мақсад мувофиқ аст. Дар заминҳои лалмӣ, меъёри ғизодиҳии боғҳо тавассути нитроген 60-120 кг пешбинӣ шудааст [3].

Нуриҳои саҳти минералии фосфорӣ ва калийдорро ба хок дар минтақаи наздик ба решаи дарахтони мевадиханда, дар чуқурии 40-50 см бо чизел-култиваторҳои махсус ворид месозанд.

Технологияи тӯда-тӯда ба хоки назди решаи дарахт ворид кардани нуриҳои фосфорию калийгӣ, перспективӣ ва ояндадор ҳисобида шудааст. Ин технология бо тарзи гидроимпульсӣ, тавассути машинолотҳои ПСН-2, ПСВ-2, ФУП ва КНВ-3 (расми 5), ки решаи дарахтро осеб намедиханд, иҷро карда мешавад. Дар рафти ҳаракат машинолот маҳлули суспензияшударо ба чуқурии 50-60 см тазриқ медиҳад.

Расми 5. Култиватори КНВ-3 барои коркарди хок дар байни қаторҳои дарахтони ангурбоғ бо ғизодиҳӣ тавассути маҳлулҳои минералӣ

**ТЕХНОЛОГИЯ ВА МОШИНОЛОТҲОИ ИХТИРОӢИ
МАРКАЗИ ИЛМИИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИННОВАТСИОНӢ
ВА МЕХАНИКОНИИ КИШОВАРЗИИ АИКТ БАРОИ
КОРКАРДИ ХОК ДАР БОҒУ ТОКЗОР [2]**

Расми 6. Сипори чизелии ГУ-1,2 дар агрегат бо трактори Т-150
барои то 45 см чуқур ковок кардани хоки байни қаторҳои
дарахтони ангурбоғ ва боғҳои интенсивӣ

Тавсифи техникӣ:

Тарзи дастгоҳшавӣ	овеза
Дастгоҳ мешавад ба тракторҳои классӣ.....	3,0- 4,0
Суръати корӣ, км/соат	3,0-3,4
Бари фарогириӣ, метр.....	1,2
Чуқурии коркард, см	то 45
Маҳсулнокиӣ, га/соат	0,5-0,6
Вазн, кг	850

Расми 7. Чизел култватори нуриандози ЧКУ-2,0 дар сахро ва боғи себ, барои тайёр кардани хоки байни қаторҳо бо мақсади кишт ва парвариши зироатҳои пешбинишуда.

Тавсифи техники:

Тарзи дастгоҳшавӣ	овеза
Дастгоҳ мешавад ба трактори классӣ.....	1,4
Суръати корӣ, км/соат	5-7
Бари фарогирӣ, м	2,0
Маҳсулноқӣ, га	1,5
Чуқурии коркард, см.....	20-22
Андозаҳои мошинолот, мм: дарозӣ/бар/баландӣ/...	1000/2200/2000
Вазни холӣ, кг	380

Расми 8. Тухмипошаки муштаракӣ КМ-2,4 «Зироаткор» дар агрегат бо трактори МТЗ-1025 барои кишти сидератҳо дар байни қатори дарахтони боғ

Тавсифи техникӣ:

Тарзи дастгоҳшавӣ	овеза
Дастгоҳ мешавад ба трактори классӣ.....	0,9-1,4
Суръати корӣ, км/соат	то 7
Бари фарогириӣ, метр.....	2,4
Баландии пуштаҳо, см	16-18
Бари пуштаҳо, см.....	60
Маҳсулнокиӣ, га/соат	1,6
Коэффитсиенти эътимоднокӣ.....	1,0
Вазн, кг	320

Расми 9. Култиватори чизелии КЧС-2,0 дар агрегат бо трактори МТЗ-82.1 барои ғизодиҳии дарахтони боғи себ, зардолу ва ангурбоғ пешбинӣ шудааст.

Тавсифи техникӣ:

Тарзи дастгоҳшавӣ	овеза
Дастгоҳ мешавад ба трактори классӣ.....	1,4
Суръати корӣ, км/соат	то 7
Бари фарогирӣ, метр.....	2,0
Чуқурии коркард, см	то 45
Маҳсулноқӣ, га/соат	1,6
Коэффитсиенти эътимоднокӣ.....	0,96
Вазн, кг	280

Расми 10. Чизел-култиватори ЧК-2 дар агрегат бо трактори МТЗ-80 ҳангоми коркарди хоки байни қатори дарахтони боғҳои себ, зардолу ва ангурбоғ

Хусусияти корҳои механиконӣ барои парвариши ангурбоғ дар заминҳои лалмӣ.

Солҳои охир бинобар маҳдуд будани заминҳои қорам хоҷагӣҳо бештар барои азхудкунии талу теппахо кӯшиш намуда истодаанд. Ин хусусан барои бунёд ва парвариши ангурбоғҳо аз нуқтаи назари хусусиятҳои биологии ниҳоли ангур, мувофиқ мешавад. Навъҳои беҳтарини шарбати ангур аз ҳосили ангурбоғҳои дар заминҳои лалмӣ парваришшуда истеҳсол карда мешавад, чунки дар чунин иқлим нашъу намои хуби ангурбоғҳо, таъмин мешавад. Дигар бартариии парвариши ангурбоғҳо дар талу теппахо аз он иборат аст, ки хоки заминҳо аз эрозияшавӣ, эмин мемонанд.

Азхудкунии талу теппахо имконият медиҳад, ки ба гардиши кишоварзӣ заминҳои нав ворид ва барои парвариши зироатҳои каландшаванда дар заминҳои обӣ, имконияти бештар мусоид шавад.

Аз рӯи намуд, талу теппахо фарқ мекунад, яъне теппаи ростхата, теппаи баландӣ, намуди чуқурӣ ва зина ба зина. Ҳокҳои талу теппахои намудашон чуқур, ҳосилнокии беҳтар доранд.

Қорҳои механиконидашуда дар теппахо, умуман барои ангурбоғ бояд на танҳо бо хароҷотҳои камтарину шароити беҳтарини парвариш, балки аз эрозияшавӣ нигоҳ доштани хокро низ таъмин карданаш зарур аст. Ин вазифаро бо тарзи дифференсиалӣ, вобаста аз нишебӣ ва дарозии нишебӣ, намуди зироат ва системаи парвариш ҳал карда мешавад. Нишебии теппа – нишондоди ҳалқунанда барои интихоби воситаҳои энергетикӣ ва мошинолотҳои истифодашаванда аст.

Таҳқиқотҳои илмию истеҳсолии хоҷагидорон муайян кардаанд, ки баъзан дар нишебҳои то 6⁰ тартиби парвариши

ангурбоғ аз заминҳои обӣ фарқ намекунад. Дар ин ҳолат, метавон мошинолотҳои умумиро истифода бурд. Бо зиёдшавии кунҷи нишебӣ баъзе схемаҳои кишту парвариши ангурбоғ, истифодаи воситаҳои техникӣ ва мошинолотҳои он низ, талаботҳои дигарро ба миён меоваранд. Дар ин ҳолат, омодаسازیи инженерии ҳудуди майдони ангурбоғ тавассути мошинолотҳои махсусгардонидашуда зарур аст. Бо назардошти кунҷи нишебӣ ва хусусиятҳои парвариши ангурбоғ дар теппаҳо, механикониҳои қорҳои пешбинишуда дар талу теппаҳо, мувофиқи классификатсия ба гуруҳҳо тақсим мешавад.

Гурӯҳи I. Нишебии то 6⁰. Дар чунин нишебӣҳо он қадар эрозияшавии хок ба назар намерасад. Таҳқиқотҳо маълум кардаанд, ки дар чунин минтақа трактору мошинолотҳо қаноатманд қор мекунанд. Сифати қорқарди хок ва дигар амалиётҳо аз технологияи муқаррарӣ фарқ намекунанд. Чунин гуруҳи нишебӣҳоро барои парвариши ангурбоғҳои баландқомати табиноти ғизӣ ва техникӣ, дар байни қатории 2-3 метр, масофаи байни буттаҳо 1-2 метр, тавсия медиҳанд.

Гурӯҳи II. Нишебии дороии 10-12⁰. Дар чунин нишебӣҳо, қорабиниҳои оддӣ зидди эрозияшавии хокро пешбинӣ ва риоя қардан зарур мебошад.

Қорҳои механиконидашуда, дар чунин заминҳо бо як қатор мушкилиҳо дучор шуданаш мумкин аст. Аз ин хотир, барои интихоби воситаҳои техникӣ, диққат додан зарур аст. Хислати асосӣ - ғечидани трактор ва мошинолотҳои кишоварзӣ ба поён мебошад, ки дар натиҷа қувваи кашиши трактор хароб шуда, минтақаи ҳимоявӣ дар қатори қисми поёнӣ қам гардида, манёврҳои агрегат мушкил ва эҳтимолияти осебҳои буттаҳои

ангур бисёр мешавад. Ин мушкилиҳо дар аввали соли парвариш ба миён меоянд, баъди гузаштани муҳлати муайян, ки минтақаи коркардшаванда ба зина (терраса) табдил меёбад, ин мушкилиҳо аз байн мераванд. Дар нишебиҳои гурӯҳи 2 асосан ангурбоғи таъйиноти техникӣ ва хӯрокаи парвариш карда мешавад.

Гурӯҳи III. Нишебиҳои нисбатан калони аз 12 то 18°. Дар чунин заминҳо, хусусан ҳангоми шудгор, чараёни эрозияшавии хок шиддатноктар аст ва барои парвариши зироатҳои каландшаванда, тартиб додани зинаҳо (террасаҳо) зарур мешавад. Тартиб додани зинаҳо барои парвариш ангурбоғ, дар қатори аз эрозия нигоҳдоршавии хок, инчунин барои самаранок ва пурмаҳсул истифода бурдани воситаҳои техникӣ, низ мусоидат мекунад. Мушкилии истифодашавии воситаҳои механиконидашуда, танҳо дар гардишгоҳҳо ба миён меояд, ки инро низ дар ҳолати дуруст тартиб додани зинаҳо ислоҳ кардан мумкин аст. Дар заминҳои гуруҳи III, асосан ангурбоғҳои таъйиноти техникӣ, баъзан ғизоӣ парвариш карда мешавад.

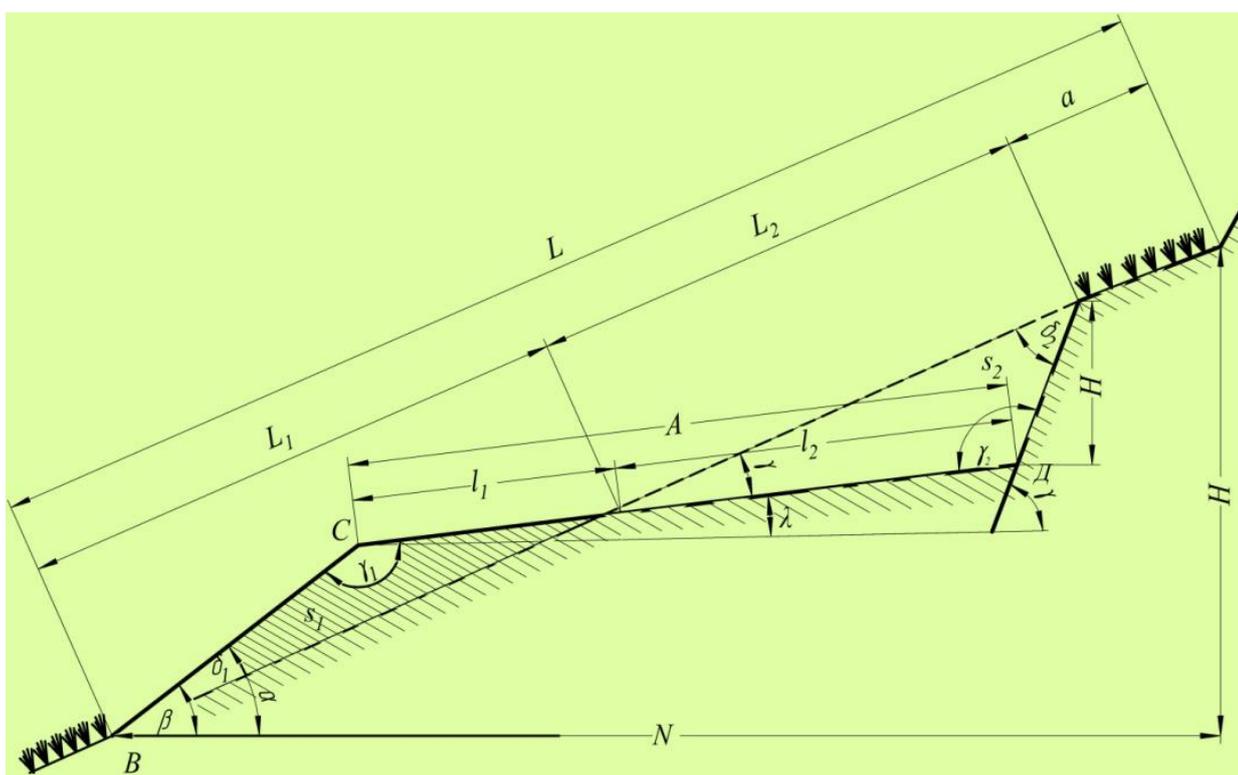
Гуруҳи IV. Нишебиҳои 18-25°. Чунин нишебиҳо тавассути зинаҳо азхуд карда мешаванд. Барои ин, воситаҳои техникий заминқоби махсус истифода мешаванд. Дар чунин заминҳо асосан ангурбоғҳои қадпасти ҳосилашон ба таъиноти техникӣ нигаронида шуда, барои шарбат парвариш карда мешаванд.

Гуруҳи V. Нишебиҳои аз 25° боло. Истифодашавии чунин нишебиҳо, мушкилии калон дошта, истифодашавии онҳо самаранокӣ иқтисодии кам дорад.

Ба гуруҳҳо ҷудо кардани нишебиҳои талу теппаҳо барои мақсаднок истифода бурдани заминҳои лалмӣ, мусоидат менамояд.

Бисёр таҳқиқотҳои ватанию хориҷӣ исбот намудаанд, ки барои парвариши ангурбоғ дар талу теппаҳои заминҳои лалмии аз боришот таъмин, ҳангоми нишебии 10-12⁰ тартиб додани зинаҳо мақсаднок аст.

Зинаҳо тавассути сипорҳои плантажӣ, муқаррарӣ ва мошинолотҳои махсус (террасерҳо) сохта мешаванд, ҳок аз қисми болоии теппа гирифта ба қисми поёнии замин, резонида мешавад (расми 11).

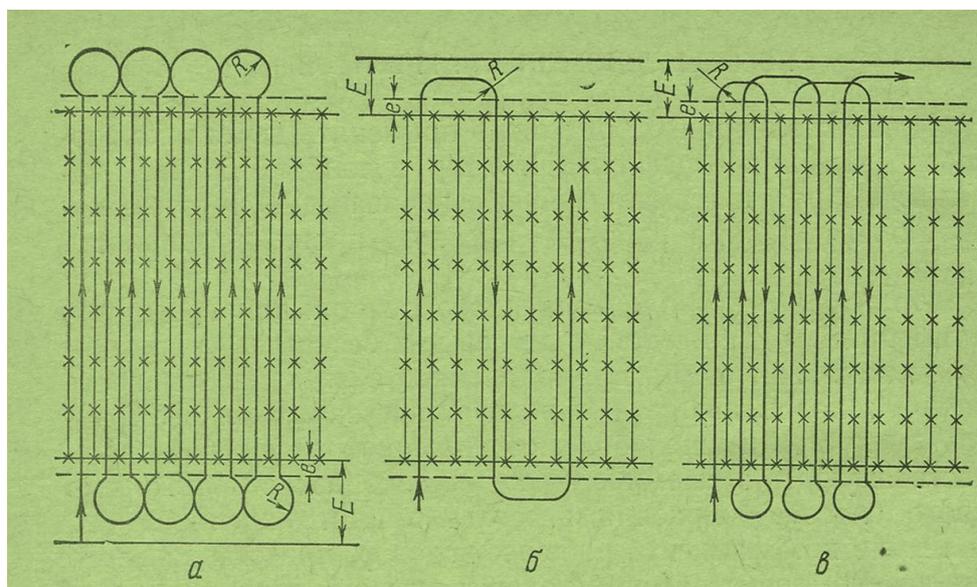
Расми 11. Схеми мақтаи зина: L - дарозии минтақаи коркардшаванда дар кунҷи додасуда; L_1 - паҳноии минтақаи хокпӯшоншаванда; L_2 - паҳноии минтақаи коркардшаванда; a - минтақаи ҳимоявӣ; A - паҳноии зинаи тартибёфта; H - баландии сатҳи коркардшаванда; $l_2 > l_1$ - зинаи тартибёфта; N - паҳноии зинаи тартибёфта дар сатҳи уфқӣ.

Дар умум, қайд кардан ҷоиз аст, ки ташкили корҳои механиконӣ ҷиҳати дар амал ҷорӣ шудани техника ва технологияҳои мавсимии пешқадам, барои саривақт ва бо сифати баланд иҷро шудани амалиётҳои технологияи пешбинишуда мусоидат менамояд. Инчунин назорати қатъӣ, ҷиҳати таъмин шудани сифати корҳои иҷрошуда, масъулияти механизаторонро баланд мебардорад.

Хусусиятҳои истифодабарии машинолотҳои таъиноти боғдорӣ ва ангурпарварӣ

Суръати корӣ ва бари фарогирии агрегат. Маълум аст, ки суръати кории агрегат ва бари фарогирии машинолоти истифодашаванда – омилҳои асосии мақсаднок истифодашавии тавоноии пурраи воситаҳои энергетикӣ (трактор) ҳисобида шудаанд. Аммо суръати корӣ ва бари фарогирии агрегат, бо назардошти иҷрои босифати технология ба эътибор гирифта мешавад. Риояи ин омилҳо диққати махсуси механизаторро хусусан дар заминҳои ангурбоғи лалмӣ (дар талу тепаҳо) талаб менамояд. Чунки, дар талу тепаҳо вазни трактор нисбати нишебӣ, хусусияти ғечидан дошта, кори механизаторро мушкил менамояд. Дар ин ҳолат, механизатор суръати камтаринро рия намуда, гоҳ-гоҳ тракторро аз нав ба қатор рост карданаш лозим мешавад. Дар чунин шароитҳо, суръати кории агрегат то 3,5 – 6 км/соат рия шуданаш лозим мешавад. Дар заминҳои ҳамвор суръати имконпазири агрегат то 6-7 км/соат тавсия мешавад. Дар ҳақиқати ҳол, коркарди босифати хоки байни дарахтону буттаҳои боғҳо аз суръати муносибтарин вобастагии калон дорад.

Тарзи ҳаракати агрегат дар боғҳо. Барои иҷрои амалиёти технологияи коркарди хоки байни қаторҳои дарахтон дар боғҳо, якчанд тарзи ҳаракати агрегат пешниҳод карда мешавад (расми 12). Барои ҳар як вазъият (минтақа, нишебӣ, ҳолат, талабот) варианти беҳтаринро, ҷиҳати босифат иҷро шудани коркарди хок ва маҳсулнокии баландтарин, интихоб кардан лозим аст.

Расми 12. Тарзи ҳаракати агрегат дар боғ барои коркарди хоки байни қаторҳои дарахтон: *a* – мокушакли ҳалқагин; *б* – мокушакл; *в* – давродаври ҳалқагин; E – паҳноии гардишгоҳ, м; R – радиуси гардиши агрегат, м; e – андоза аз беҳи дарахти охирон, м.

АДАБИЁТ

1. Хмелев П.П. Механизация виноградарства. Издательство «Колос» Москва -1971.
2. Ҳисоботи корҳои илмӣ таҳқиқотии Маркази илмии технологияҳои инноватсионӣ ва механикони кишоварзии АИКТ барои солҳои 2016-2020 ва 2021-2024.
3. Назиров Х.Н., Камолов Н., Фозилов Ч.Д. Роҳҳои баланд бардоштани ҳосилнокии боғҳои дарахтони мевадиханда. Тавсиянома. Институти боғу тоқпарварӣ ва сабзавоткорӣ АИКТ. Душанбе-2024.